

יום שני י"א באדר (יום פטירת רבינו החיד"א זיע"א) ה'תשע"ה

לכבוד ידידי היקר

פנינים מרבינו החיד"א פסוקי ברכת כהנים

מדרש [במדבר רבה י"א ה-ו] יברך ה' בממון, וישמרך מן המזיקין, יאר ה' פניו אליך בתורה. לבאר את הקשר בין הדרשות, בהקדם מה שאמרו ז"ל [תנא דבי אליהו זוטא פרק י"ט, ילקוט שמעוני תולדות רמז קי"א ד"ה מכרה כיום בשם פרקי ר"א] שיעקב ועשו חילקו ביניהם את העולמות, ויעקב לקח את העולם הבא ועשו לקח את העולם הזה, וחקרו המפרשים שלפי זה איך מותר לישראל להנות מהעולם הזה יותר מכדי חייו ממש.

ונאמרו על זה כמה תירוצים. רבני אשכנז תירצו על פי מה שכתבו התוספות בפרק איזהו נשך (בבא מציעא דף ע' ע"ב ד"ה תשיך) דאף על גב דרבית דגוי לא שרי אלא לכדי חייו מ"מ יש להתיר מה שנהגו עתה להלוות לנכרים, לפי שיש עלינו מס מלך ושרים והכל הוי כדי חייו. ועל פי זה אפשר ליישב את חקירת המפרשים דמותר לישראל להנות מהעולם הזה דהכל נקרא כדי חייו.

עוד יש מי שתירץ [עיי' יוסף תהילות קמ"ז בשם הר"ש פרימו, ועיי' נחלת בנימין דף קע"ז ע"ג מצוה קמ"ב] דאם לא היו ישראל מקבלים התורה היה נחרב העולם [כמו שאמרו ז"ל שבת דף פ"ח ע"א שהתנה הקדוש ברוך הוא עם מעשה בראשית וא"ל אם ישראל מקבלים התורה אתם מתקיימין ואם לאו אני מחזיר אתכם לתוהו ובוהו], ואם כן ישראל שהצילו את העולם הזה שלא יחרב, זכו בו, כדקיימא לן [בבא מציעא כ"ד ע"א] המציל מזוטו של ים הרי אלו שלו.

וזהו מה שאומר המדרש יברך ה' בממון, ועל זה קשה איך יתברכו בממון הרי העולם הזה שייך לעשו, ואפשר לתרץ כתירוצ הראשון שעל ידי המסים והארנוניות נקרא הכל כדי חייו, וממשיך המדרש וישמרך מן המזיקים ולא יהיה שום נזק בממונך ואין כאן מיסים וכיוצא, וא"כ לפי זה אי אפשר לתרץ כתירוצ הראשון, וחוזרת הקושיא איך יוכלו להתברך בממון, על זה ממשיך המדרש יאר ה' פניו אליך בתורה, ולפי זה מיושב כי על ידי התורה אתה מקיים את העולם, והוי כמציל מזוטו של ים שהכל שלו, כמו התירוצ השני, ושפיר יברך בממון.

[על פי ספר ראש דוד פרשת נשא אות י"א]